

ACC. N:R M. 14266: 1-16.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

Landskap: Halland Upptecknare: Elsa Ugander, Lund  
Härad: Tönnersjö Berättare: Carl August Jakobson, Tönnersjö  
Socken: Tönnersjö Berättarens yrke: f.d. lantbr. och brännarimåtare  
Uppteckningsår: 1956 Född år 1873 i Tönnersjö

*När den nya tiden kom till bygden. s. 1-16. LMF 73.*

ACC. N:R M. 14266:1.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

Min farfar, Jäns Jakobson,  
föddes här i Tröninge 1801.  
När han var ung, fick han, som  
många andra fattiga ballänningar,  
giva sig ner till Skåne på  
vintarna och söka arbete, vilket  
för det mesta blev tröskning. Men  
han lärde sig också bygga mall  
och blev så småningom bryggare  
i Malmö, där han köpte ett  
nytt bryggeri och bränneri.  
Vid utskifningen här i Trön-  
inge köpte farfar denna gård

ACC. N:R M. 14266:2.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

för 50 kronor tunnbandet åt min  
far. All jord på denna sidan  
byrn var då utmarker och an-  
vändes endast till bete. Den  
ansågs inte mycket värd jämförd  
med sandjordarna, som gick ner  
till havet. Byggen var således  
fattig, och när farfar en gång  
skickade en tunna råmjöl på båt  
från Mahö till Halmstad till sin  
mor i Träninge, tabades det länge  
om det både här och i grannsock-  
arna. — Som böningshus åt  
min far köpte farfar en gammal  
gästgivaregård i Breared, som han

ACC. N:R M. 14266:3.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

flyttade hit, och det är den,  
som står här fortfarande. Det  
är säkert det äldsta huset i byn.

Den första handelsboden var  
inrymd i "Stora Längan", som lig-  
ger vid landsvägen, och det var  
en krympling vid namn Waterlund,  
som öppnade den i slutet av 60-  
des början av 70-talet. Men  
vi har alltid haft nära till  
Halmstad, så jag kan inte tro,  
att den medförde några större  
förändringar.

ACC. N:R M. 14266:4

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

Bystämman och äldermansgille  
hade troligen upphört sedan då far  
kom till Trönninge, för det var  
jag aldrig hört talas om. Men  
våra lagariken förekommer fortfarande.  
De har antagligen uppkommit så,  
att bönderna avunderade ut fiskerät-  
ten till fiskare, som då fick för-  
binda sig att leverera vissa skäl-  
pund lax, och på dessa höll man  
sedan gille.

Bland andelsföreningar känner  
jag endast till mejeriet, som bildas  
des 1908 och upphörde 1943, då

ACC. N:R M. 14266:5.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

det blev centralmejeri i Halmstad,  
samt en tjunfröning, som vi hade  
på 10-talet.

Tordbruksförbättringarna kom  
så småningom under senare hälften  
av 1800-talet. Någon gång mel-  
lan 1848 och -50 fick far och  
farfar hära av en ydoka sjöman,  
som kom till Malmö, att i Eng-  
land hade man mer än på åk-  
arna för att arbeta bättre. Något  
sådant hade man aldrig hört talas  
om här.

Men på 1860-talet började

ACC. N:R M. 14266:6.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

godsägare von Møller på Skothorp,  
som hade varit utlands och stu-  
derat jordbruk, med dikning och  
mängling, och snart följde bönder  
i hela södra Halland efter.

Sedan järnvägen öppnades, fick vi  
kalk från Västergötland och slutade  
di med mänglingen.

På 70-talet kom hästräfsan,  
och mot slutet av 80-talet utbyttes  
äcket med kända mot riktiga  
jämnplogar. I början av 90-talet  
kom skördemaskinerna och 1894 kom  
den första självbindaren hit, vilken  
var den andra i Halland.

Min morfar, som hade bränn-  
vinsbränneri på "Gatan", var en  
av frångångna männen. Och så fort  
någon hade skaffat sig en ny  
slags baro t. ex., började smeder-  
na smida likadana, och på så  
sätt spreds nyheterna snabbt.

I våra Halland fanns en  
lantbruksskola, där min tio år äldre  
bror gick på 80-talet. Och så  
hade vi folkskolekolan här i Pääry,  
där man bl. a. fick lära sig litet  
om nya jordbruksmetoder. Självbin-  
daren införde jag själv - den var  
av märket Deering - och år 1900



ACC. N:R M. 14266:8.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

blev jag representant för Deering's  
maskiner i Sverige, varför jag  
fick besöka alla lantbruksmästen  
och utställningar i landet. I bör-  
jan av 1900 blev jag ombud för  
utsädesbolaget i Svalöv, och myg-  
får vid den tiden började man  
med bättre utsäde här. Och  
bygden, som en gång varit fattig,  
är nu, sedan möjligheterna bättre  
tilvärvat, en rik jordbruksbygd.

Några egentliga vägförbättringar  
började inte, från sockerbruket i Gene-  
val kom till omkring 1915.

ACC. N:R M. 14266:9.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

Järnvägen öppnades 1885, och  
dessafrämman gick posten med dili-  
gens. En postskjuts gick en gång  
om dagen mellan Halmstad och  
Ängelholm. Kyrkvaktmästaren tog  
med posten, som delades ut vid  
skolan.

Gästgiveri har inte förekom-  
mit i Tröninge men fanns i Tjärby.

Skjutskället stod bönderna  
i byn för och på Bjärbygården  
fanns det kungsskjuts. Men detta  
upphörde när järnvägen öppnades.

ACC. N:R M. 14266:10.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

År 1898 avlades tegelbruket,  
som sedan sysselsatte många, som  
blev arbetslösa, när jordbruksmaskiner  
na efter hand infördes.

Taktäckningsmaterial var för-  
balm eller furuspån. Papp förekom  
första gången på mejeriet, som min  
far byggde 1884. En taktäckare  
från Halmstad lade taket och han  
lade först täcki ett tak i sta-  
den med papp. Men man fort-  
satte länge att använda spån,  
och det dröjde ytterligare ett par  
årtionden innan papp blev vanligt.

ACC. N:R M. 14266:11.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

Vad karasen beträffar, var  
det också skett stora förändringar  
de sista 100 åren. När min  
far gifte sig t. ex. skedde bjud-  
ningen inte på kött som nu, utan  
min far svärfar var omkring i  
gårdarna och bjöd, och han hade  
en vaktpojke med sig, som höll  
hästen medan han gick in. Bäst  
loppet varade i fem dagar. Vipseln  
skedde i kyrkan, och två gifta  
kvinnor bar pålän. Spelmän gick  
före till och från kyrkan och  
stod sedan i dörppningen i bröl-  
lopsgården och tog emot med en

ACC. N:R M. 14266:12.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

poliska eller dylikt. Samma män  
speltale alla dagarna. På lojen, där  
det snare blev dans, stod lång-  
bordet dukade. Var och en fick  
ha matbestick och muggar med  
sig. Man fick själv gå och ta  
från sig av maten, som bestod  
av fräsch och bruna böror — men  
det var färskt fräsk; strå skin-  
kor låg uppkägla. Till detta  
drack man dricka, som tappades  
från strå fat på bordet. Bränn-  
vin dracks i en gemensam kanna,  
som ständigt fylldes. Andra dagen  
ät man kongynogöt, som frusna

ACC. N:R M. 14266:13.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

gick hem var och en till sig och  
lagade och sedan satte fram i  
stora fat. Det brukade då bli  
tävling om vem som lagat den  
bästa konungsgroten. Kaffe fick  
inte, men däremot drack man  
buljonger, som man fick efter skinka-  
na. Och i stället för kakor åt  
man sött. På festsdagen  
hjälpte man brudparet att flytta  
in i sina nya hem.

De stora kalaserna har förvun-  
nit successivt. Kristider har bidra-  
git mycket därtill, i synnerhet

ACC. N:R M. 14266:14.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

de båda världskrigen. Spritlagstift-  
ning har också bidragit till att  
kolasens karaktär ändrats. Man  
dricker inte alls så mycket nu  
som för.

För dansate vi ha varandra  
i gårdarna, vilket sällan sker  
numera. Trändringen kom på 90-  
talet, då I.O.G.T. anlade en dans-  
bana med servering i utkanten  
av byn.

Förhållandet mellan husbonde-  
folk och tjänare har helt för-

ändrats. För skammale tjänste-  
folket i flera år, och de be-  
traktades som familjemännor.  
Det var de oftast folk från  
bygden. Men i och med de  
förbättrade kommunikationerna börja-  
de man röra mer på sig och  
hållningarna sökte arbete i Skåne,  
och skåningar kom hit upp.

Mellan 1865 och 1870 bör-  
jade man läsa tidning. Ett  
exemplar av tidningen + lathund  
kom två à tre gånger i veckan  
med diligens och den kostade



ACC. NR M. 14266:16.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

alla sig över. I och med  
järnvägen kom tidningen dagligen  
och det blev vanligtare att  
man kör sig med egen  
tidning.

Höje skolor. På 80-  
talet började de mest välbä-  
gare bönderna skicka sina sö-  
ner till höje skolor.

Till den folkskolan,  
som var i Pärup på 70-ta-  
let, kom pojkar från både  
nora och östra Halland.